

Nieuwe regels plantgezondheid: scherper en eerlijker

Al sinds 2008 werkt de Europese Unie aan een betere preventie van insleep en verspreiding van ziekten en plagen. Op 14 december 2019 is het zover: de nieuwe Plantgezondheidsverordening gaat in en vervangt de Fytosanitaire richtlijn 2000/29. De grote lijnen zijn nu bekend, over veel details wordt nog onderhandeld.

Bram de Hoop:
“De plantenpaspoortplicht is voor een flink deel ingevuld, maar er moeten nog allerlei details geregeld worden.”

NVWA delegatieleider van Nederland in Brussel over vaststelling van de technische EU-uitvoeringsbepalingen van de Plantgezondheidsverordening. “Bovendien was er behoefte aan harmonisatie: in alle Europese landen dezelfde regels. Juist door omzetten ontstaan verschillen”, vertelt collega Thorwald Geuze, projectmanager bij de NVWA. De belangrijkste veranderingen zijn:

uitbreiding van de plantenpaspoortplicht voor alle voor opplant bestemde planten, een andere indeling van gevaarlijke (quarantaine)-organismen en importverboden voor houtige planten. “Daarnaast verandert tegelijk met de Plantgezondheidsverordening ook de Controleverordening. De invulling daarvan is nog gaande. Afhankelijk van de invulling kan de impact groot zijn”, geeft Geuze aan (zie kader).

De oude regels waren niet meer toegesneden op de huidige situatie met heel veel internationale handel. Bovendien zijn er de afgelopen jaren veel uitbraken geweest. “Xylella wordt vaak genoemd, maar de gang van zaken rond de buxusmot had minstens zoveel invloed. Duitsland – een land met grote invloed in de EU – had eerder last van de mot dan Nederland. Het is vrijwel zeker dat hij met Buxus uit China is binnengekomen. Dat is over het hoofd gezien bij EU-importinspecties. Zoiets mag niet meer gebeuren, heeft Duitsland aangegeven”, vertelt Bram de Hoop. Hij is vanuit de

Impact verandering Controleverordening nog onduidelijk

Op 14 december verandert ook de Europese Controleverordening, die onder andere de importregels betreft. Geuze: “Oorspronkelijk is dat veterinaire wetgeving; die wordt nu omgebogen om ook plantaardige zendingen aan te kunnen. Bij veetransporten moet de controle echt aan de EU-buitengrens plaatsvinden, bij fytosanitaire inspecties is dat niet nodig. De discussie is nu waar de importinspectielocaties mogen liggen. Bijvoorbeeld bij de veiling of bij importeurs, en onder welke voorwaarden zendingen daarheen kunnen worden vervoerd. Verder moet bepaald worden wat te doen met transitzendingen. De controles worden strenger, maar een voordeel is: meer gelijke regels voor iedereen.”

Nederlandse importeurs gebruiken nu het programma CLIENT Import om invoergegevens te registreren. De EU heeft een ander systeem: TRACES. Nederland streeft ernaar om een koppeling te maken tussen beide systemen, zodat importeurs niet hoeven om te schakelen.

Plantenpaspoort

Ook nu al zijn veel planten en sommige zaden plantenpaspoortplichtig. Maar de lijst wordt uitgebreid, bijvoorbeeld met ‘alle voor opplant bestemde planten’, inclusief planten bestemd voor de eindconsument. Dat is een zodanig breed begrip, dat alle telers van pot- en perkplanten na 14 december hun producten moeten voorzien van een plantenpaspoort. Voorheen hadden zij niet te maken met deze verplichting. Veel zaden zijn niet plantenpaspoort-

plichtig, maar dat hangt af van de nieuwe indeling van RNQP's (zie kader). Als het gevaar bestaat dat het zaad zo'n organisme overbrengt, is wel een plantenpaspoort vereist. Ook bedrijven die nu al gewend zijn met plantenpaspoorten te werken, moeten zich instellen op de veranderingen. De lay-out en benodigde informatie zijn streng voorgeschreven. Zo is het nieuwe plantenpaspoort straks Europa-breed direct herkenbaar en

zijn er geen twijfels mogelijk. “De plantenpaspoortplicht is voor een flink deel ingevuld, maar er moeten nog allerlei details geregeld worden”, geeft De Hoop aan. “Bijvoorbeeld: hoe ga je om met verschillende perkplanten in één pot, waarbij de samenstelling kan wisselen? De plicht geldt ook voor internethandel en pakketdiensten. Maar hoe ga je om met bloemisten die een klein beetje internethandel erbij doen?”

Nieuwe indeling gevaarlijke organismen

Tot nu toe bestaat er eigenlijk maar één categorie gevaarlijke ziekten en plagen, die de EU buiten wil houden: de quarantaine-organismen. Wel wordt er onderscheid gemaakt tussen soorten die al in delen van de EU gevestigd zijn en uit de rest geweerd moeten worden, en soorten die helemaal niet voorkomen. Daarnaast zijn in de handelsrichtlijnen nog ‘kwaliteitsorganismen’ benoemd. Teeltmateriaal moet (praktisch) vrij zijn van deze laatste categorie. Dit systeem wordt vervangen door iets wat er op het eerste gezicht ingewikkelder uitziet. In de praktijk moet het slagvaardiger en reëler uitpakken. De echte gevaren worden harder aangepakt, de mindere bedreigingen krijgen lagere prioriteit. De categorieën zijn:

- **Q** (Quarantaine-organisme)
- **RNQP** (Regulated Non Quarantine Pests)
- **ZP-Q** (Zona Protecta Quarantaine-organisme)

In de categorie Q (de soorten die de EU buiten wil houden) is onderscheid gemaakt tussen prioritaire en ‘gewone’ quarantaine-soorten. Voor de prioritaire moeten draaiboeken klaarliggen voor het geval zich een uitbraak voordoet en om er mee te oefenen. Voorbeelden van mogelijke prioritaire soorten zijn vooral relevant voor de boomkwekerij. Denk aan *Xylella*, boktorren (*Anoplophora chinensis*, *Anoplophora glabripennis*) en Citrus greening disease (een bacterie gevaarlijk voor *Citrus*, waarvoor ook veel sierteeltplanten zijn gereguleerd). Voor de gewone quarantaine-organismen blijft de regelgeving zoals hij is.

Er komt een nieuwe categorie Regulated Non Quarantine Pests (RNQP). Welke ziekten en plagen op deze lijst komen te staan, is nu nog een punt van onderhandeling. Een aantal organismen verhuist van de quarantaine-lijst naar de RNQP-lijst, bijvoorbeeld Potato Spindle Tuber Viroid. Dit viroïde krijgt dan alleen voor teeltmateriaal van aardappel, tomaat en paprika de RNQP-status en niet voor de kluitplanten die ook waardplanten kunnen zijn. Bij RNQP is een belangrijk criterium dat het teeltmateriaal de primaire verspreidingsbron is. Als de ziekteverwekker binnenwaait of door insecten wordt overgebracht, heeft het niet zoveel zin om specifiek voor het teeltmateriaal strenge regels op te stellen.

De regels voor de zogenaamde Zona Protecta, beschermde gebieden, worden aangescherpt. Dit zijn gebieden die gegarandeerd vrij zijn van een bepaalde ziekte, bijvoorbeeld bacterievuur. Als je naar deze gebieden wil verhandelen, heb je een ZP-plantenpaspoort nodig. Hierop staat dat het product vrij is van de betreffende ziekteverwekker. De aanduiding ‘kwaliteitsziekten’ of ‘kwaliteitsorganismen’ blijft bestaan. Sommige van de huidige soorten ervan verhuizen naar de RNQP-lijst, de andere worden via de diverse kwaliteitsrichtlijnen gereguleerd. Het is voor iedereen belangrijk dat teeltmateriaal zoveel mogelijk gezond blijft. Nederland beoordeelt de nieuwe indeling als een vooruitgang. Eenzijdig doet het recht aan de ernst van sommige bedreigingen, anderzijds gaat het soepeler om met problemen die niet zo snel uit de hand lopen.

Importverbod houtig gewas

Veel quarantaine-organismen komen binnen met geïmporteerde planten uit 'derde landen' (dit zijn landen buiten de EU). Algemeen is het gevoel dat het nodig is deze route veel beter te reguleren. "Aanvankelijk was de lijn: we gaan de muren optrekken. Je mag niets importeren, tenzij het echt veilig is. Handelslanden als Nederland wilden dat niet. Daarop zijn de grootste risico's geanalyseerd: van een lijst met duizenden planten zijn er nu nog 39 waarvoor een importverbod geldt", vertelt De Hoop.

Dat zijn allemaal houtige gewassen; de voorlopige lijst staat op de site van de NVWA. "Hij wordt op 14 december definitief. Vooraf kunnen derde landen aantonen dat met naam genoemde planten die zij verhandelen naar de EU wel veilig zijn. Israël en Nieuw-Zeeland bijvoorbeeld zijn druk bezig met dossiers. Het gaat om plant-/landcombinaties en wellicht om geregistreerde teeltbedrijven of 'pest free areas'. Ook na 14 december kan de lijst nog veranderen, met toevoegingen of uitzonderingen", zegt hij.

Beter te handhaven

Alle veranderingen (zie ook de kaders bij dit artikel) moeten zorgen voor meer preventie, een betere traceerbaarheid en meer data, zodat betere analyses mogelijk zijn. De EU gaat beter bijhouden welke risico's wereldwijd opduiken of toenemen. Dit heet 'horizon scanning'. Verder komen er meer handhavingsinstrumenten, sancties en juridische handvaten om sneller in te grijpen. Voorheen moest de NVWA – ook voor een kleine zaak – direct naar de rechter. Nu kunnen meteen boetes worden gegeven.

nak tuinbouw

Naktuinbouw stak al in een vroegtijdig stadium veel energie in de Plantgezondheidsverordening. Zowel om de nieuwe regels goed te kunnen implementeren, als om de bedrijven (inclusief toeleveranciers) mee te nemen naar de nieuwe aanpak. Hierdoor kwamen we tot een gedegen aanpak, met een nationale en internationale uitstraling. Bijvoorbeeld omdat veel partijen verwijzen naar de uitgebreide Vraag- & Antwoordlijst over het plantenpaspoort op de website van Naktuinbouw.

De grote inspanningen zijn ook noodzakelijk. Alleen al door de plantenpaspoortverplichtingen krijgt Naktuinbouw er minstens 750 nieuwe teeltbedrijven bij. Als gevolg van de omschrijving 'alle voor opplant bestemde planten' in de verordening vallen nu alle pot- en perkplanten onder de plantenpaspoortplicht. De bedrijven krijgen minimaal één keer per jaar een gewaskeuring en één keer per jaar een administratieve controle. Waar mogelijk wordt dit gecombineerd. "Samen met NVWA, LTO Nederland, Glastuinbouw Nederland, Plantum, Anthos en Royal FloraHolland organiseren we informatiebijeenkomsten, waarbij we tot nu toe al zo'n duizend deelnemers bereikten", vertelt Peter Lentjes.

Er zijn tot nu toe al tien nieuwe keurmeesters opgeleid. Een ploeg administratiemedewerkers beoordeelt op voorhand of bedrijven de juiste indeling van het plantenpaspoort hanteren. Op het plantenpaspoort staan zes items; de indeling is strikt voorgeschreven.

"Omdat het zo nauw luistert, hielden we samen met de NVWA aparte bijeenkomsten voor de toeleveranciers: de fabrikanten van hoezen, potten, labels en de softwarebedrijven. Als zij weten hoe het eruit moet zien, heb je al een hele slag gemaakt", vertelt hij.

Een belangrijke vraag is welke overgangstermijn je hanteert en hoe streng je bent. Producten die nu al plantenpaspoortplichtig zijn, mogen al het nieuwe format dragen, onder voorwaarden dat men ook aan de

Peter Lentjes:

"De oude werkwijze functioneerde 26 jaar. Als je het nu van meet af aan goed doet, heb je er weer voor zeker 20 jaar plezier van".

oude eisen voldoet (vermelding aantal planten/zaden, en verantwoordelijke organisatie). Er zijn ook producten die lang in omloop blijven, zoals verpakte zaden of bomen. Daar is het oude plantenpaspoort – als het voor 14 december is aangebracht – nog vier jaar geldig. Producten die voor het eerst plantenpaspoortplichtig worden, mogen vanaf januari 2019 al het nieuwe format dragen. Het uitgangspunt is wel om op 14 december zoveel mogelijk de zaken op orde te hebben. Lentjes: "Bedrijven die het meteen goed doen, mogen niet de dupe worden van de achterblijvers. Het is in ieders belang dat de fytosanitaire bescherming wordt verbeterd. Door het nieuwe systeem wordt de traceerbaarheid beter, ook van eindproducten. Er worden veel meer gegevens vastgelegd, dat vergroot de transparantie." De verandering van regelgeving is een groot project dat al meer dan tien jaar loopt. "De oude werkwijze functioneerde 26 jaar. Als je het nu van meet af aan goed doet, heb je er weer voor zeker 20 jaar plezier van", besluit hij.

Ad Toussaint:
"Onze klanten hoeven niets te ondernemen".

Nederlandse Algemene Keuringsdienst

Voor de NAK en haar klanten verandert er eigenlijk niet zo veel. "De keuring en certificering van landbouwgewassen, zoals pootaardappelen en zaaizaden zijn al streng gereguleerd via de verkeersrichtlijnen. Het nieuwe plantenpaspoort wordt gecombineerd met het certificaat. Het gaat er iets anders uitzien (onder andere toevoeging EU-vlag), maar de rest blijft voor de landbouw gelijk", geeft Ad Toussaint aan. De aanwijzing van nieuwe RNQP's zou er wel

toe kunnen leiden dat een aantal landbouwzaaizaden plantenpaspoortplichtig worden. Graszaad bijvoorbeeld krijgt nu alleen een certificaat. Dat blijft zo, tenzij een ziekte in graszaden de RNQP-status krijgt. De gevolgen voor de 3.500 bedrijven van de NAK zijn niet zo ingrijpend. "Onze klanten hoeven niets te ondernemen. Alleen de lay-out van het plantenpaspoort wijzigt namelijk." De NAK informeert haar klanten hier binnenkort over.

BKD Bloembollenkeuringsdienst

De Plantgezondheidsverordening betekent voor de Bloembollenkeuringsdienst nieuwe klanten en nieuwe activiteiten. Tot nu toe zijn lelies en dahlia's niet plantenpaspoortplichtig; vanaf 14 december wel. Ook moeten bollen op pot en kleinverpakkingen van alle bloembollen een plantenpaspoort krijgen.

Theo Overdeest verwacht dat BKD hierdoor ongeveer 25 nieuwe klanten verwelkomt. Voor alle klanten geldt natuurlijk dat de plantenpaspoorten aangepast moeten worden aan de nieuwe eisen (zes verplichte items).

De handel in bloembollen is omvangrijk en ingewikkeld. Ook is er verkoop op afstand, onder andere via webshops. Ook hierbij moet de bestelling met plantenpaspoort worden verstuurd naar de koper. Een veel gestelde vraag is: 'wat is de kleinste handelseenheid waar een plantenpaspoort bij moet?'. Het is heel goed mogelijk dat partijen in de loop van het proces gesplitst of samengevoegd worden.

Om beter zicht te krijgen op de mogelijke logistieke en layout vragen, hield de BKD voorbereidende gesprekken met bedrijven. De discussie over wat de kleinste handels-

eenheid met een plantenpaspoort moet zijn, is een zaak van het bedrijfsleven. Het advies van Overdeest: "Maak goede afspraken met je afnemers om discussie achteraf te voorkomen."

De bollensector ondervindt geen effect van de importverboden voor hoog-risico gewassen. Wel kan de nieuwe indeling van quarantaine-organismen voor extra werk gaan zorgen. "We gaan ervan uit dat het stengelaaltje *Ditylenchus dipsaci* op de RNQP-lijst komt. "Dit kan invloed hebben op de huidige partij maatregelen na een vondst van stengelaalt", geeft hij aan. Ook veranderen de bedrijfs- en toezichtsbezoeken van de BKD. Overdeest: "Het toezicht is tot nu toe alleen op de teelt. Dat breidt uit naar de handel op het gebied van kleinverpakkingen en bloembollen op pot. En vanwege de controle op tracking & tracing, zoals nu bij de telers wordt uitgevoerd, en straks ook bij de handelaren."

Een punt van aandacht is de overdracht van de oude naar de nieuwe regelgeving. "Oogst 2019 kan nog onder de oude richtlijn.

Bij de lelies en dahlia's is ons advies: zorg dat je klaar bent met de nieuwe plantenpaspoorten voor de komende winter. De voorjaarsbloeiers moeten oogst 2020 voldoen aan de nieuwe eisen. Dus wacht niet en bereid je dit jaar al voor."

Theo Overdeest:

"Maak goede afspraken met afnemers om discussie achteraf te voorkomen."

Kwaliteits-Controle-Bureau

Het Kwaliteits-Controle-Bureau (KCB) inspecteert geïmporteerde groenten, fruit, snijbloemen en potplanten. “Nu nog is een beperkte lijst inspectieplichtig, maar die wordt veel langer. Bovendien heeft de invoering van de RNQP’s veel impact. Daar moeten we ook op gaan letten”, vertelt Peter Rozenboom, fyto-sanitair specialist bij het KCB. Het aantal klanten van het KCB gaat flink toenemen, naar verwachting met ongeveer 500. In de nieuwe wetgeving moeten bedrijven die binnen de EU handelen ook worden geregistreerd.

“Het aantal importeurs neemt niet toe, maar we gaan veel meer importzendingen gericht controleren. Het gaat langer duren en de kans op vondsten groeit. Dat heeft vooral impact op de logistiek bij bedrijven die handelen in snijbloemen. De hele snijbloemketen is namelijk erg gericht op snelheid. Elke vertraging kost geld. Maar ik vrees toch dat de uitgebreidere inspectievoorschriften tijd gaan kosten”, zegt hij. De zending kan gestroomlijnd worden. Door goede relaties met betrouwbare leveranciers in landen waar de producten vandaan komen, of door eigen dochterondernemingen in dat land. Zo kom je minder snel voor verrassingen te staan, geeft hij aan. Op het terrein van de Controleverordening moeten nog cruciale knopen worden door-

gehakt. De uitkomst is sterk bepalend voor de handel. “Als KCB zijn wij samen met de andere keuringsdiensten en NVWA regelmatig in overleg over de Nederlandse reactie op de voorstellen die langskomen. Belangrijk is dat wij in Nederland de huidige manier van werken zoveel mogelijk willen handhaven. Wij hebben een efficiënt systeem dat goed aansluit bij het bedrijfsleven”, zegt hij. De Controleverordening is oorspronkelijk opgezet op basis van veterinaire wetgeving, maar geldt nu ook voor fyto-sanitaire doeleinden. “Het is belangrijk alert te blijven: er gelden straks geen veterinaire eisen voor fyto-sanitaire inspectielocaties. Denk aan strenge voorschriften voor de wanden en plafonds van de locaties.”

In het centrale Europese systeem TRACES moeten handelsbedrijven de importen gaan melden. Nederlandse bedrijven doen dat nu via CLIENT Import. Zoals Geuze eerder ook aangaf is de inzet van Nederland om die systemen zodanig te koppelen dat er nauwelijks aanpassingen nodig zijn. Dat is van groot belang, benadrukt Rozenboom: “Als je ICT-systemen moet aanpassen, heeft dat grote consequenties.” Het KCB is alert op de ontwikkelingen van de nieuwe wetgeving maar krijgt er nog nauwelijks vragen over. Daar is een duidelijke reden voor: de Brexit slokte alle aandacht op van bedrijven. ●

*Peter Rozenboom:
“We gaan veel meer importzendingen gericht controleren. Het gaat langer duren en de kans op vondsten groeit. Dat heeft vooral impact op de logistiek bij bedrijven.”*